siųjų. Kapuose 63 ir 64 atidengti suaugusių palaikai, o tarp jų kojų arba šalia jų buvo paguldyti mažamečių vaikų palaikai. Beveik visi mirusieji orientuoti galvomis PV–ŠR kryptimi. Mirusieji guli ant nugaros, ištiestomis kojomis, rankos sulenktos ir sudėtos ant krūtinės arba ant dubens. Kapuose rasta pavienių įkapių: vario lydinio medalikėlių su lotyniškais įrašais, vario lydinio kryželiai su pavaizduotu nukryžiuotu Jėzumi Kristumi (3 pav.), kape 64 rastas dekoruoto drabužio fragmentas.

Kapuose aptikti įvairaus amžiaus, nuo 0–2 mėnesių iki per 60 m. amžiaus, nesuaugusių ir suaugusių individų palaikai. Iš suardytų kapų surinkti kaulai priklausė 15 individų palaikams, iš jų 9 nustatytas lytis arba amžius. Kapuose 63 ir 64 atidengti 18–20 ir per 50 m. moterų palaikai, tarp jų kojų arba šalia jų buvo paguldyti mažamečių (0 –2 ir 1–6 mėnesių amžiaus) vaikų palaikai. Kape 67 buvo skeletas su sifiliui būdingais pakitimais.

2023 m. tyrimų metu aptikti 0,4–1,6 m storio XVI a. vidurio–XIX a. vidurio supiltas permaišyto raudono molio sluoksnis, kuris buvo suformuotas kapinių naudojimo ir įrengimo metu, ir iki 2,3 m storio XX–XXI a. supiltiniai sluoksniai su įgilintomis struktūromis, juose rasta žmonių kaulų iš suardytų kapų. Perkasose aptiktas ir ištirtas 31 kapas, jie datuojami XVI a. viduriu–XIX a. viduriu. Tyrimų metu aptikti radiniai saugoti perduoti ŽMA.

The Grounds of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary into Heaven in Telšiai

In 2023, detailed excavations were carried out at 2 Šviesos Street in Telšiai (W Lithuania), comprising 5 trenches covering a total area of 249.2 m^2 (Fig. 1). The excavations revealed a mixed fill dating from the mid-16th to the mid-19th century, 0.4–1.6 m thick and composed of red clay, formed during the cemetery's construction and use period. Another recorded layer was composed of 20th- and 21st-century fill that measured up to 2.3 m in thickness and contained several features along with some human bones from disturbed graves. Thirty-one graves were found and examined, situated at a depth of 0.6–1.9 m and spanning the mid-16th to the mid-19th century (Fig. 2). The graves contained isolated grave goods: copper alloy religious medals with Latin inscriptions, copper alloy crucifixes, and a fragment of a decorated garment found in grave 64 (Fig. 3).

Tauras Poška

Šv. Augustino reguliariųjų atgailos kanauninkų vienuolyno Vilniuje kapinės

2023 m. atlikti detalieji tyrimai Užupio g. 26-1 Vilniuje. 2023 m. pradėjus Užupio g. 26 1 buto remonto darbus, nuėmus buvusias grindis aptikta pavienių žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų. Apie tai buto savininkas pranešė policijai ir KPD teritoriniam skyriui. Kad būtų galima tęsti Užupio g. 26-1 remonto darbus, KPD nurodė, kad būtina atlikti detaliuosius tyrimus.

Anksčiau archeologiniai tyrimai vykdyti tiek pačiame Užupio g. 26 sklype, tiek sklypo aplinkoje. 2005 m. sklypo ŠV dalyje žvalgymus įrengiamo rūsio vietoje atliko T. Poška. Žvalgytas apie 120 m^2 plotas. Vertingo kultūrinio sluoksnio žvalgytoje vietoje neaptikta, archeologinių radinių nesurasta, aptikta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų, priklausiusių bent devyniems skirtingiems asmenims (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 481). 2007 m. pastate Užupio g. 26 archeologinius tyrimus atliko

I. Vosyliūtė. Viename iš pastato P korpuso butų nuėmus senąsias medines grindis aptikti žmonių kaulai iš čia buvusių suardytų kapų. Manoma, kad XX a. statant esamą pastatą suardytieji kapai galėję priklausyti Šv. Baltramiejaus bažnyčios kapinėms ir galėtų būti datuojami nuo XVII a. vidurio. Nejudintas sluoksnis tyrimų vietoje nepasiektas (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 576). Didesnės apimties tyrimai vykdyti aplinkiniuose Užupio g. 24 ir 28 sklypuose, taip pat pačioje Užupio g. 2013 m. V. Muralis vykdė žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus Užupio g. (nuo sankirtos su Paupio gatve iki išsišakojimo į Krivių ir Polocko gatves). Žvalgyta 77 m² teritorija ir ištirti 7 2x1 m dydžio šurfai, iš viso 14 m² plotas. Tyrimų metu fiksuotas iki 1,15 m storio kultūrinis sluoksnis, susiformavęs nuo XVIII a. pabaigos iki XX a. pabaigos (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 524). 2016 m. Užupio g. 24 sklype archeologinius tyrimus vykdė A. Vaitkuvienė. Žvalgomųjų tyrimų metu buvo iškasta 10 šurfų, bendrai iki įžemio ištirta 26 m² dydžio teritorija. Žvalgyta apie 300 m² teritorija. R sklypo dalyje surinkta per šimtą žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų. Aptiktas vienas nesuardytas kapas. Tyrimų metu fiksuotas 40–60 cm storio kultūrinis sluoksnis, duobėse sluoksnio storis siekė iki 2,2 m., surasta XVII–XVIII a. archeologinių radinių (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 470–474).

Tame pačiame sklype 2019 m. detaliuosius tyrimus ir žvalgymus vykdė V. Veževičienė. Tyrimai atlikti 390 m² plote, žvalgymai – 289 m² plote. Tyrinėjimų metu fiksuotas 1,5–2 m storio kultūrinis sluoksnis datuotas XIX–XX a. Surasta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimą, aptikta XVI–XIX a. archeologinių radinių (*LIIR*, f. 1, b. 9681).

Užupio g. 28 sklype 2000 m. žvalgomuosius tyrimus atliko S. Sarcevičius. Tyrinėtas 8 m² plotas. Nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis 40–45 cm, kultūrinis sluoksnis datuotas

1 pav. Suvestinis tyrimų planas: 1 – 2000 m. tyrimai (S. Sarcevičius); 2 – 2003 m. tyrimai (T. Poška); 4 – 2005 m. tyrimai (T. Poška); 4 – 2007 m. tyrimai (I. Vosyliūtė); 5 – 2013 m. tyrimai (V. Muralis); 6 – 2016 m. tyrimai (A. Vaitkuvienė); 7 – 2017 m. tyrimai (R. Žukovskis); 8 – 2018 m. tyrimai (L. Girlevičius); 9 – 2019 m. tyrimai (V. Veževičienė); 10 – 2019 m. tyrimai (T. Bajarūnas); 11 – 2020 m. tyrimai (T. Bajarūnas); 12 – 2023 m. tyrimai (T. Poška). T. Poškos brėž.

Fig. 1. A compilation of past excavations: 1 – in 2000 (S. Sarcevičius); 2 – in 2003 (T. Poška); 4 – in 2005 (T. Poška); 4 – in 2007 (I. Vosyliūtė); 5 – in 2013 (V. Muralis); 6 – in 2016 (A. Vaitkuvienė); 7 – in 2017 (R. Žukovskis); 8 – in 2018 (L. Girlevičius); 9 – in 2019 (V. Veževičienė); 10 – in 2019 (T. Bajarūnas); 11 – in 2020 (T. Bajarūnas); 12 – in 2023 (T. Poška).

XIX–XX a., tirtose vietose archeologijos vertybių neaptikta (*ATL 2000 metais*, 2001, p. 172–173).

2017 m. sklype žvalgomuosius tyrimus atliko R. Žukovskis. Žvalgomieji tyrimai atlikti ištiriant dvi 5x2 m dydžio perkasas, iš viso ištirtas 20 m². Fiksuotas 30–50 cm (su įgilintais objektais daugiau nei 2,1 m) storio apardytas kultūrinis sluoksnis suformuotas XIX–XX a.,

2 pav. Ištrauka iš 1890 m. Vilniaus miesto plano: 1 – Užupio g. 26 sklypo vieta. T. Poškos brėž.

Fig. 2. Vilnius city map dated 1890: 1 – the location of 26 Užupio Street.

kuriame aptikta XVII–XVIII a. datuotų archeologinių radinių, bei žmonių kaulų iš suardytų kapų. Archeologinių tyrimų metu aptikti du apardyti, XVII–XVIII a. datuojami kapai (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 277–279).

2018 m. sklype Užupio g. 28 L. Girlevičius atliko detaliuosius tyrimus pastato vidiniame kieme, bendras plotas apie 180 m^2. Tyrimų metu fiksuotas 0,3–1 m storio XVII–XIX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, aptikta į įžemį įgilintų XVII–XXI a. datuojamų objektų. Ankstyvieji kultūrinio sluoksnio horizontai datuoti XVII a. II puse–XVIII a. Aptikti 5 stipriai apardyti kapai (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 150–152) (1 pav.).

Paupio 26 sklypas yra į R nuo istoriniuose šaltiniuose minimo XVIII a. vidurio buvusio dvarelio, valdomo Levakovskių ir Balkevičių (dabartinis Užupio g. 24 sklypas), XIX a. ši posesija priklausė stačiatikių seminarijai. Sklypo užstatymas nevienalaikis, sudarytas iš kelių atskirų korpusų, susiformavęs XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje. Istoriniuose duomenyse apie V pusėje besiribojantį sklypą (dabartinis Užupio 28) nurodyta, kad žemė, kurioje buvo sklypas, priklausė Vilniaus kapitulos jurisdikai. 1647 m. čia stovėjusį namą su sklypu ir daržu įsigijo S. ir M. Ostrovskiai. 1672 m. posesiją valdęs Vilniaus pilies jurisdikos vaitas K. Madzevičius ją pardavė Stankevičiams. Sklypas buvo be pastatų, nuniokotas, matyt, dar po karo nebuvo užstatytas pastatais. 1697 m. posesija atitenka Adamovičiams. XVII a. vidurio ir XVIII a. duomenų apie posesiją dokumentinėje medžiagoje neaptinkama. 1863 m. posesija priklausė kolegijos sekretoriui Zadarnovskiui. Joje buvo dviejų aukštų mūrinis, iš dalies medinis namas, neskaitant pusrūsio. Atskirai stovėjo du mediniai vieno aukšto pastatai. Gyvenamųjų pastatų butai buvo išnuomojami įvairiems asmenims, kurie taip pat naudojosi posesijoje esančiais daržais. 1900 m. posesijoje buvę du mūriniai (1 ir 3 aukštų) ir vienas medinis (1 aukšto) namai. Vilniaus miesto planuose nuo 1890 m. rodoma, kad šioje teritorijoje jau esama mūrinio užstatymo (2 pav.).

Tyrimai vykdyti Pylimo g. 26-1 patalpoje, esančioje P pastato dalyje. Patalpos dydis 8x5,5 m, ji orientuota PR–ŠV kryptimi. Prieš pradedant tyrimus jau buvo nuimtos grindys ir Š patalpos dalyje nukasta apie 20 cm viršutinio pilkos žemės su XX a. statybinėmis griuvenomis sluoksnio, po kuriuo fiksuotas pilko smėlio sluoksnis. Sluoksnyje matėsi žmonių kaulai iš suardytų palaidojimų. Tyrimų metu nustatyta, kad viršutinio, pilkos smėlingos žemės sluoksnio su XX a. statybinėmis griuvenomis storis buvęs nuo 20 cm Š patalpos dalyje iki 50 cm PV pusėje. Šiame sluoksnyje kartu su XX a. statybinėmis griuvenomis rasta ir XVII–XX a.

buitinės keramikos, stiklinių indų šukių, smulkių XVII–XVIII a. plokštinių koklių, XVIII–XIX a. stiklinių indų fragmentų, dvi geležinės batų pasagėles. Viršutiniame sluoksnyje taip pat surinkta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų. 30–50 cm gylyje didžiojoje tyrinėtos patalpos dalyje pasiektas įžemis – smėlis (H_{abs} 112,25–112,50 m), kuriame fiksuoti 3 perkasimų kontūrai.

Įžeminio sluoksnio paviršiuje taip pat fiksuoti apardyti žmonių palaidojimai. Perkasimų vietose iki 1,4–2,1 m gylio fiksuoti pilkos smėlingos žemės su juodžemio, griuvenų intarpais sluoksniai suformuoti XIX–XX a. pradžioje. Perkasimų vietose kartu su XIX–XX a. statybinėmis griuvenomis surasta XVII–XVIII a. keramikos, plokštinių koklių, čerpių fragmentų. Taip pat aptikta geležinių dirbinių – batų pasagėlė, durų kengė, įleidžiamos spynos fragmentas. Perkasime, fiksuotame centrinėje patalpos dalyje, aptiktos dvi monetos – Zigmanto III Vazos (1587–1632) grašis ir Jono Kazimiero Vazos (1648–1688) šilingas.

Patalpos P dalyje 10–20 cm gylyje (H_{abs} 112,60–112,74 m) atidengtas akmenų ir plytų nuolaužų mūro fragmentas orientuotas V–R kryptimi. Mūro fragmento matmenys 3,7x0,45 m, jis įkastas iki 40–60 cm gylio. Mūras rištas kalkėmis su smulkiomis griuvenomis, stipriai apardytas. Architektūrinių tyrimų duomenimis, mūro fragmentas datuojamas XIX a. viduriu.

Nukasus viršutinius sluoksnius, 30–50 cm gylyje įžemio – smėlio – paviršiuje fiksuoti apardyti žmonių palaidojimai. Visi palaidojimai aptikti tyrinėtos patalpos R pusėje. Tyrimų metu fiksuoti du palaidojimų lygiai. Ankstyviausias lygis – tai kapai 9–10, jie atidengti 60–70 cm gylyje (H_{abs} 112,10–112,30 m) ir fiksuoti įkasti į įžemį, abu kapai atidengti nuėmus virš jų buvusius palaidojimus (kapai 6–7). Antras lygis – kapai 1–8, jie rasti 20–50 cm gylyje (H_{abs} 112, 40–112,60 m). Palaidojimų vietose įkapių neaptikta. Visi palaidojimai fiksuoti iš dalies (kapai 1–8) arba visiškai (kapai 9–10) įkasti į įžemio sluoksnį. Visuose kapuose laidota galva į V, viršutiniai palaidojimai (kapai 1–8) stipriai apardyti statant dabartinį Užupio g. 26 pastatą (3 pav.). Surasti palaidojimai datuojami XVII–XVIII a. pradžios ir sietini su prie Šv. Baltramiejaus bažnyčios 1644–1845 m. veikusios Šv. Augustino reguliariųjų atgailos kanauninkų vienuolyno kapinėmis. Kapinės sunaikintos XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradėjus intensyvias statybas dabartinio Užupio g. 26 sklypo vietoje ir jo aplinkoje. Tai patvirtina ir gretimuose sklypuose vykdytų archeologinių tyrimų rezultatai.

3 pav. Kapas 6 iš ŠV. T. Poškos nuotr.

Fig. 3. Grave 6, viewed from the NW.

The Cemetery of the Monastery of the Canons Regular of Penitence of St. Augustine in Vilnius

In 2023, detailed excavations were carried out at 26–1 Užupio Street in Vilnius, covering 44 m^2. They revealed a cultural layer formed during the 19th–early 20th centuries and ranging from 50–60 cm to 1.3–2.1 m in thickness, with the latter measurement recorded in places of intense redeposition (Fig. 1). Detailed excavations revealed 10 partially preserved graves and individual human bones from disturbed graves. All graves were partially (graves 1–8; Fig. 3) or

fully (graves 9–10) cut into the natural layer. These burials are associated with the cemetery of the Monastery of the Canons Regular of Penitence of St. Augustine that had operated under St. Bartholemew's Church between 1644 and 1845 (Fig. 2). The cemetery was destroyed during the construction boom that took place at the present-day 26 Užupio Street and the surrounding area from the end of the 18th and throughout the 19th century. The recorded graves date back to no later than the 17th or early 18th centuries. A section of mid-19th-century stonework was also unearthed at the site. Detailed excavations recovered finds that span the 17th–19th centuries.

Martyna Remenčiūtė,
Tadas Šimanauskas

Šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje

2023 m. Vilniuje, prie Didžioji g. 34 sklype esančios Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčios V fasado pamatų, vykdyti hidroizoliacijos įrengimo darbai. Prieš darbų pradžią šioje vietoje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Minėta vieta patenka į saugomą Vilniaus jėzuitų vienuolyno pastatų ansamblio (UK 680) teritoriją. Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia – pirmoji barokinė bažnyčia Vilniuje. Ji pastatyta Lietuvos šventojo – Kazimiero, karaliaus Kazimiero Jogailaičio ir Elžbietos Habsburgaitės sūnaus garbei. Bažnyčios statybos pradžia laikoma 1604 m., kai buvo pašventintas kertinis akmuo. 1610 m. dar nebaigtą statyti bažnyčią apnaikino gaisras, 1655 m. Maskvos kariuomenei užėmus Vilnių bažnyčia buvo išplėšta ir apgadinta gaisro. Kitas didelis gaisras šventovę nusiaubė 1706 m. – sunaikinti vargonai, altoriai, bažnyčios stogas ir bokšteliai. Po 1749 m. didžiojo Vilniaus gaisro imtasi kapitalinės bažnyčios rekonstrukcijos – rekonstruoti priešakiniai bokšteliai, pastatytas centrinis kupolas ir didysis altorius, bažnyčia įgijo vėlyvojo baroko formas. XIX a. viduryje ji perkeista į Šv. Nikolajaus soborą. 1897 m. buvo perdirbtas iki tol neliestas bažnyčios fasado prieangis, virš jo įrengtas svogūninis kupolas su kryžiumi, prieangyje įrengtos trejos durys, laužytas gipsatūromis papuoštas frontonas, taip pat panaikinamas priekinis paaukštinimas su baliustrada. Po Pirmojo pasaulinio karo bažnyčia grąžinta jėzuitams, 1925 m. atstatytas bažnyčios vidus, pašalinti visi XIX a. priestatai. 1944 m. bažnyčia vėl sudegė. Tarybiniu laikotarpiu ji dar kelis kartus restauruota, 1963 m. joje įsikūrė ateizmo muziejus, veikęs iki Lietuvos nepriklausomybės atgavimo.

1993 m. archeologinius tyrimus šalia šių vietų atliko V. Daminaitis. Jų metu buvo ištirtos 3 perkasos ir 3 šurfai, maždaug 65 m^2 plotas. Aptiktos mūrinės struktūros datuojamos XVII–XIX a. Surasta XX a. žemėmis užversta laiptinė, kuri vedė į XVII a. pradžios rūsius. Juose aptikti 207 palaidoti ir perlaidoti žmonių palaikai datuojami XVII a. Jie buvo užversti daugiau nei 2 m storio žemių ir griuvenų sluoksniu, rūsiai užversti XIX a., kai bažnyčią perdavus stačiatikiams ji buvo pertvarkoma į cerkvę (*LIIR*, f. 1, b. 2212).

2023 m. vykdytų žvalgomųjų tyrimų metu ištirtos dvi 5x2 m dydžio perkasos, sudariusios bendrą 20 m^2 plotą. Taip pat žvalgytos 4 skirtingo dydžio tranšėjos bendrame 16,8 m^2 plote. Fiksuoti archeologinės vertės neturintys piltinės kilmės sluoksniai suformuoti XX a. Rasti 57 vienetai XVII–XX a. radinių, didžiąją jų dalį sudaro buitinė keramika. Tyrimų metu aptiktos 7 mūrinės konstrukcijos. M1 – tai Šv. Kazimiero bažnyčios prieangio pamatiniai požeminiai struktūriniai konstrukciniai elementai siejami